

Město Libochovice pod Hákovým křížem

1938 – 1945

Věnováno památce obětem fašismu na Libochovicku

2.světová válka na Libochovicku

Jiří Růzha

Letos uplyne 60 let od zatím nejstrašnější války v dějinách lidstva. Pro některé je to bolestivá vzpomínka, avšak pro většinu to je jen několik stránek v učebnici dějepisu, či napínavý válečný film. Málokdo však ví, jak prožívali tuto dobu občané Libochovic a okolí, vždyť těch, kteří si tuto dobu pamatují je opravdu žalostně málo.

Tato publikace si nedává za úkol přesně mapovat dějinné události, či dokonce vnucovat někomu jiný názor na válku, snaží se pouze popsat onu dobu na základě vzpomínek několika občanů a záznamů v městské kronice .

Důstojníci SS před sochou „tatička“ Masaryka na náměstí v Libochovicích

Libochovice na pokraji války

Zatímco Nacistické Německo harašilo zbraněmi a rozsávalo ideologii Nacionálního socialismu za své hranice žilo se v městečku Libochovice v roce 1937 v poklidu období první republiky.

Byl dostavěn nový most přes řeku Ohři a pojmenován na most Purkyňův, prezident republiky Dr.Edvard Beneš byl jmenován čestným občanem města, na hřbitově byl slavnostně odhalen nový pomník legionářům a byla založena Dělnická tělocvičná jednota.

Chmury na tvářích občanů města vnesla 14.září smrt T.G.Masaryka Po celých Libochovicích byly rozvěšeny prapory, smuteční i státní, ve výlohách byly smutečně vyzdobené Masarykovy fotografie.

15.září uspořádalo obecní zastupitelstvo smuteční schůzi a 19.září pořádaly spolky OOS, Spolek pro postavení pomníku Masarykova, spolek legionářů, hasičů, Sokol a mnozí další na náměstní tryznu. U katafalku potaženém černým sukнем stála čestná stráž tvořená zástupci spolků. Večer držel smuteční projev jednatel Osvětového sboru Karel Vyskočil.

26.září byla na domě před vchodem do zámku čp.3 slavnostně odhalena, Výborem pro oslavy Purkyňovy, pamětní deska ke 150.výročí narození slavného rodáka.

V Libochovicích tehdy žilo celkem 2772 obyvatel (z toho bylo pouze 32 Němců), kteří žili v 589 číslech popisných.

Z průmyslových podniků v Libochovicích pracovaly: Herbersteinský cukrovar, který zaměstnával asi 40 zaměstnanců (za kampaně až 366), Libochovické sklárny a.s., které zaměstnávali 420 zaměstnanců, Libochovické keramické závody (cihelna) byly zakoupeny Dr.Janem Kadlecem za 380 000 Kč o výrobě není zmínka, Hrnčířské závody byly na pokraji krachu, Pivovar zaměstnával 5 zaměstnanců, Libochovická elektrárna Herberstein a společník zaměstnávala 11 zaměstnanců a Colotera - výroba zemitých barev zaměstnávala 6 zaměstnanců.

Díky hluboké hospodářské krizi byla na Libochovicu velmi vysoká nezaměstnanost (až 7.096 nezaměstnaných).

Avšak i v této době již byla cítit přicházející válka.

V rámci branné výchovy obyvatelstva provedeno zkušební zatemnění oken.

V prvé polovině dubna roku 1937 začaly práce na budování obranné linie - opevňování pravého břehu řeky Ohře. Úsek, který měl sídlo v Libochovicích, byl v délce asi 10 km. Ve směru od Loun byl začátek u osady Pátek a ve směru k Roudnici končil u obce Žabovřesky.

Na tomto úseku bylo postaveno asi 75 železobetonových objektů. Práce byly skončeny v roce 1937.

Stavěly se dva typy bunkrů. Na lehčí typ byla spotřeba 10 t cementu a na těžší typ 30 t cementu. Ocelová křížová armatura, zvláště u těžších typů, kterých byla značná většina, byla na přední stěně krytu a na střeše osminásobná.

Velitelem úseku byl štábní kapitán Jaroslav Evald od Hraničářského praporu 1

Děčín a vojenským technickým dozorem byl podporučík Ladislav Kovářík od pěšího pluku čís. 29 Jindřichův Hradec. Strážní oddíl, vojáky pro hlídání kvality a pomocníky pro zaměřování objektů, dodal Hraníčářský prapor 1 Děčín. Vojáci byli ubytováni ve dvorní místnosti u Taušů. Písemnosti a tajné věci byly na četnické stanici, vojákům velel svobodník Chvála.

Zaměřování objektů prováděl podporučík Kovářík a schvaloval škpt. Evald. Podmínkou bylo, aby každý kryt svojí palbou zajišťoval ochranu sousedních krytů. Soutěže o provádění stavby se zúčastnilo 5 firem. Ze soutěže jako vítěz vyšla firma stavitel Vilibald Hieke, Slaný. Potřebný kamenný materiál byl dodáván z lomu na Házmburku.

Konečné maskování barvami pak prováděl ppor. Kovářík.

Jako specialita stavby byl dřevěný most na dřevěných pilotech přes řeku Ohři v Křesíně. Tento most velmi usnadňoval a zlevňoval práci na obou stranách řeky, protože stavební materiál, včetně výroby šalování a příprava potřebné armatury byl na levé straně řeky a vlastní stavba na straně pravé.

Opevňování řeky Ohře patřilo mezi tři zpomalovací pásma pro nepřátelská vojska než přijdou posily z Rumunska, Jugoslávie, případně ze SSSR. Na kontrolu stavby mimo jiné často dojížděl generál Viest, který pak zahynul ve Slovenském povstání 1944 a plukovník gen. štábu Kravák, který později jako generál byl velitelem olomoucké divize a byl němci za války popraven.

Celkem zachovalý řopík u mostu v Libochovicích

Nastal rok 1938

Při první mobilizaci československé armády 21.května obsadil bunkry v okolí Libochovic hraničářský prapor, který v té době sídlil v Budyni.

Německé nebezpečí a provokace henleinovců sílily. 14.září dochází k povstání sudetských Němců v pohraničí a 23. září ve 22.15 hodin je vyhlášena znovu mobilizace čs.armády. Celého národa se zmocnilo nepopsatelné nadšení. Budeme se bránit. V Libochovicích na břehu Ohře byly urychleně i za pomoci civilního obyvatelstva budovány spojovací zákopy mezi pevnůstkami. V obci Horka bylo zřízeno vojenské velitelství, které bylo později umístěno v Poplzech u Bradáčů čp: 56. Most přes řeku Ohří byl vojáky podminován a při vjezdu na most od libochovické strany byly připraveny čtyři vozy naplněné kamením k zatarasení mostu. Všechny "řopiky" podle Ohře byly opět obsazeny vojskem. Vypuknutí války se očekávalo každou hodinu. Ve dne v noci se čekalo na boj.

A potom přišlo 30. září - Mnichovská dohoda. Otřesná zrada bývalých spojenců Anglie a Francie, hanebná kapitulace naší vlády. Národ byl raněn tím nejstrašlivějším způsobem. Kronikáři obcí na Libochovicku ve svých zápisech shodně píší, že nelze slovy vypsát to, co se dělo v srdci každého dobrého Čecha. Rozsáhlé pohraniční oblasti nám byly bez boje uloupeny a do 10. října připojeny jako Sudetengau k Velkoněmecké říši.

Dohodnutá demarkační čára se hluboko zařizla do Československého území a hranice našeho státu s Německem se přiblížila až na několik málo kilometrů k našemu městu. Lovosice a Litoměřice s početným českým obyvatelstvem připadly Německu.

Terezín zůstal český, ale nad Želečicemi již vlál hákový kříž. Od Litoměřic vedla hranice přes Německé Kopisty k Vrbičanům, dále pak k Želechovicům, Úpohlavům, Třebenicím a Třebivlicím. Těsně za hranicí zůstaly např. Čížkovice, Šírejovice, Lkáň a Dřemčice.

V obci Želechovice došlo 18. října krátce po 15. hodině k tragickému střetnutí mezi čs. hlídkami a Němci. Velitel čtyř pěšáků 3. praporu 151 pěšího pluku poručík Ladislav Martínek, donedávna učitel v Libochovicích, upozornil příslušníky SOS, že nacistická posádka opustila Želechovice, obec bezprostředně ležící za demarkační čarou. Na Martínkovo naléhání vstoupily naše stráže doplněné vojáky do Želechovic a spojily se se starostou Novotným. Češi tam bydlící se domnívali, že dočasný zábor jejich obce skončil a začali strhávat německé vlajky a výzdobu. Brzy na to však přijela auta s německými vojáky zpátky a došlo k přestřelce. Na místě boje zůstali ležet tři mrtví čeští policisté a jeden voják. Ostatním se podařilo stáhnout se zpět na české území. Ve stejné době byl za neznámých okolností v obci zavražděn starosta Novotný. Cena, zaplacená za tento hraniční incident, byla příliš vysoká. Do Libochovic a okolních obcí přichází z pohraničí veliké množství utečenců. Většinou přišli o všechno, celý svůj majetek měli v batohu a kufru. Do města přibýlo 384 uprchlíků, z toho 186

mužů a 198 žen, takže počet obyvatel Libochovic přesáhl tři tisíce. Nastala částečná demobilizace naší armády, vojenské jednotky odešly z pohraničí do mírových posádek. 22.října odlétá do Anglie prezident československé republiky dr. Edvard Beneš. Z Libochovic odchází 23.října z Anenského mlýna v Poplžích rota čs. vojáků, kteří zde byli ubytováni. Těchto 160 mužů směřuje do Nymburku. 30. listopadu je zvolen nový československý prezident dr. Emil Hácha. Ostrahu hranic převzaly pohraniční četnické stanice a finanční stráž.

První rok války

Tragédie Mnichovské zrady byla definitivně dovršena 15.března 1939.

Toho dne, v 5.10 hodin ráno telefonovalo presidium zemského úřadu okresnímu úřadu v Roudnici n. L., že v 6.00 hodin obsadí německé vojsko všemi směry naše území a bude odzbrojovat naši armádu. V Libochovicích se onu osudnou středu měl konat výroční trh - jarmark. Na náměstí stály připravené boudy pro kramáře. Od časných ranních hodin vál ostrý ledový vítr a padal mokrý sníh. Silnice byly pokryté blátem se sněhem, oblohou táhly těžké černé mraky jako předzvěst něčeho ukrutného a zlého. Od Třebenic se ráno v 6.30 valily k městu kolony německých bojových vozidel. Vpředu jela kolona motocyklistů s pistolemi a puškami v rukách. Zastavili na náměstí před radnicí a odzbrojili na místě škpt. Václava Voštu, velitele 2. roty hraničářského praporu, který měl své velitelství ve Mšeném lázních. Hordy fašistů vnikly pak do radniční budovy a odzbrojily vojenskou posádku i příslušníky policejní a četnické stanice. Vyhladovělí žoldáci se vrhali na obchody a uzeninami, potravinami a cukrárny. Celý den pak projížděly městem německé jednotky. Na radnici se usadilo německé polní četnictvo. Večer pak byla v Praze na Hradčanech vztyčena standarta Adolfa Hitlera, který se osobně přijel podívat na provedení své první vojenské akce. 16. března byl nad územím Čech a Moravy vyhlášen tzv. Protektorát Čechy a Morava. 20.března byla na libochovické radnici poprvé vyvěšena německá vlajka s hákovým křížem a byla vysílána výzva k odevzdání všech zbraní ukrytých v domácnostech. Německá posádka opustila Libochovice 30.března 1939.

Zdrčené obyvatelstvo se pomalu vzpamatovávalo z ohromení nad událostmi uplynulých dnů. Každému bylo jasné, že dobýt zpět ztracenou svobodu a státní samostatnost bude těžké. V prvních dnech okupace se zatím usadila skepse a beznaděj v hlavách a srdcích smutkem vykořeněných občanů města. Čas šel neúprosně dál.

Brzy po 15.březnu ustavili důstojníci bývalého generálního štábu rozsáhlou podzemní vojenskou organizaci, kterou nazvali Obrana národa. Generálové Josef Bílý, Sergej Ingr, Hugo Vojta, Bedřich Homola i Alois Eliáš se snažili dát tomuto hnutí pevný organizační rámec a vytvořit z něho tajnou podzemní armádu. To se do léta podařilo. Vznikla jako samostatná odbojová složka, která měla za úkol přípravu vojenského vystoupení proti okupantům na konci očekávané války

mocností s Německem a v této době byla nesporně vedle KSČ největší podzemní organizací. Členskou základnu Obrany národa tvořili především bývalí důstojníci a vojáci československé armády, ale byli do ní zapojováni též členové Sokola, zaměstnanci železnic, pošta a komunikací.

Legální vojenskou organizaci Obrana národa založil v Libochovicích lékárník PhMr. Stanislav Rösch, kapitán dělostřelectva v záloze, na pokyn profesora zemědělské školy v Roudnici majora v záloze Josefa Staňka, který byl v Libochovicích znám jako velitel instrukčních kursů záložních důstojníků. Staněk byl pravděpodobně okresním velitelem Obrany národa v okrese Roudnice n.L., takže byl vlastně velitelem pluku a pověřil PhMr. Rösche, aby ještě v měsíci březnu tohoto roku Obranu národa ve městě založil. Zpočátku bylo členství z bezpečnostních důvodů velice omezeno a jednotliví členové byli zavázáni naprostým tajemstvím. Mnozí členové se neznali a v nutných případech se poznávali podle důmyslného systému hesel. Přijetí do organizace bylo nejprve omezeno téměř výlučně na záložní důstojníky československé armády. Při vstupu do organizace skládal nový člen slavnostní slib.

Kapitán v záloze PhMr. Stanislav Rösch jmenoval svým zástupcem poručíka v záloze ing. Zdeňka Němce a za své přední spolupracovníky si vybral poručíka v záloze Antonína Nebeského a nadporučíka v záloze učitele Miloše Korejse. Částečně dal informovat záložní důstojníky Pokorného, Plecháčka, Rubliče, MUDr. Pilouse, Malinu, Chotěbora a jiné. Tito důstojníci se scházeli v jednom nenápadném pokoji v přízemí hotelu "Černý orel" na náměstí v Libochovicích. Jejich činnost zůstávala přísně utajena, neboť důkladně dodržovali pravidla konspirace.

Brzy navázali také spojení s Louny, kde počet u skupinu Obrany národa vedl major Jaroslav Evald, v Libochovicích dobře známý jako bývalý velitel výstavby obranného krytového pásma na řece Ohři. Spojení s majory Staňkem v Roudnici a majorem Evaldem v Lounech obstarával pro libochovickou Obranu na motocyklu poddůstojník v záloze Josef Košek.

Hlavní preventivní úder nacistických bezpečnostních složek měl název "Akce mříže" (Aktion Gitter). Směřovala především proti českým komunistům a dalším organizátorům protifašistického hnutí u nás. Prováděla se podle dovezenejších seznamů předních představitelů komunistické strany i za pomoci seznamů zajištěných českým policejním orgánům.

Na bývalém okrese roudnickém, kam patřily i Libochovice, bylo v akci Gitter zatčeno 43 osob. Prvním zatčeným byl František Zajíček z obce Lounky u Roudnice nad Labem. Už tehdy sehrál poprvé svou tragickou okupační úlohu Terezín, kde bylo uvězněno 18 osob, z toho 15 komunistů, 1 německý emigrant a dva židé. U okresního soudu v Roudnici bylo uvězněno 21 komunistů a 2 emigranti ze Sudet. Z historických pramenů vyplývá, že český policejní aparát - až na čestné výjimky - projevil v této zatýkací akci nebyvalou horlivost. Tuto čestnou

výjimku tvoří právě Libochovice. Ačkoliv komunistická strana měla právě na Libochovicu již před okupační silné pozice i zastoupení, a někteří členové KSČ v Libochovicích byli čelnými funkcionáři okresního výboru strany a FDTJ, nelze doložit jediný případ zatčení komunistů v akci Gitter v Libochovicích a okolí. Podle záznamní knihy o přijaté poště, telegramech a telefonogramech četnické stanice v Libochovicích byl 16. března přijat příkaz okresního úřadu v Roudnici nad Labem o provedení pátrání po komunistech a jejich zatčení. Podle této knihy bylo 18. března podáno četnickou stanicí v Libochovicích okresnímu úřadu v Roudnici n.L. hlášení o negativním výsledku pátrání a celá záležitost byla uložena ad acta. Šlo o zjevné sabotování akce Gitter ze strany libochovických četníků. Svědčí o tom i poválečná výpověď četnického praporčíka Antonína Krčila, který v té době zastupoval nepřítomného velitele Josefa Topiče.

Uvádí: „...četnická stanice v Libochovicích pátrání a zatýkání komunistů neprováděla. Pouze doporučila některým významnějším členům strany, aby prozatím nevyvíjeli žádnou činnost a neupozorňovali na sebe“.

Z okresního úřadu bylo Antonínu Krčilovi pohroženo sankcemi, jestliže nevykoná příkaz. Odpověděl, že za pořádek ve svém rajónu ručí. Jednání četnické stanice v Libochovicích potvrzuje i zápis v kronice obce Žabovřesky. Je v ní uvedeno, „...16. března 1939 byli odvezeni autem našimi četníky z Libochovic občané Karel Rýva, František Jelínek, Ferdinand Havlíček a Antonín Franc. Téhož dne byli však ze stanice v Libochovicích propuštěni domů s výstrahou, aby zanechali veškeré své politické činnosti“.

První rozsáhlá akce německých a protektorátních bezpečnostních orgánů proti členům komunistické strany narazila v Libochovicích na nebývalý odpor, který byl možná ojedinělým v celých severních Čechách. Četnická stanice v Libochovicích si svůj statečný postoj z počátku protektorátu zachovala po celou dobu okupace.

V akci Gitter nebyl postizen nikdo z členů libochovické organizace, žádný člen nemusel od počátku okupace žít v naprosté ilegalitě, v jiných bytech a pod. Všichni pracovali v Libochovicích nebo v blízkém okolí. Převážnou většinu tvořili dělníci z místní sklárny.

Již v dubnu se ve městě ustavila ilegální organizace KSČ v čele s Františkem Maškem, sklářem libochovické sklárny. Tato organizace začala rozvíjet základní činnost.

Byly vytvořeny tříčlenné skupiny, které měly předávat spolehlivým soudruhům získané informace a to jak osobně tak i rozšiřováním letáků a ilegálního Rudého práva tištěných v Praze. Byly rovněž sbírány peníze ve prospěch rodin, jejichž živitelé již byli ve věznicích gestapa. Tato práce probíhala úspěšně a hlavně zůstávala zpočátku dobře utajena.

Místní ilegální organizace navazovala spojení s organizacemi v blízkém okolí, např. v Brozanech a Bohušovicích. Bylo rovněž vytvořeno spojení do Roudnice n.L. a do Loun, kde se centrem protifašistického odboje staly dílny ČMD. Zde

nezávisle na sobě vyvíjely ilegální protifašistickou činnost dvě skupiny odboje komunistického a skupina Obrany národa. Obě skupiny komunistické strany v Lounech byly součástí organizační sítě stranického kraje Kladno, podobně jako ilegální skupina KSČ v Libochovicích.

V červnu byl pověřen poručík v záloze Antonín Nebeský rozšířit skupinu Obrany národa v Libochovicích též o poddůstojníky a některé vojiny a připravovat je k případnému účinnému odporu se zbraní v ruce. Šlo zřejmě o vybudování asi 60ti členné roty. Rozšíření počtu členů skupiny však provedl Antonín Nebeský nevhodným způsobem, bez zajištění patřičné konspirace. Pozval asi 50 - 60 poddůstojníků a vojinů z Libochovic a blízkého okolí do místní školy. Tam po příchodu do sklepní místnosti museli všichni přítomní složit přísahu, že budou věrně a čestně plnit příkazy, že zachovají o všem úplné mlčení. Po složení přísahy byla utvořena družstva a jmenování jejich velitelé a spojky pro styk s nadřízenými orgány. Potom Nebeský vyložil program skupiny pro nastávající dobu. Ač voják tělem i duší, dopustil se další závažné chyby v tom, že nechal na této schůzi podepisovat prezenční listinu, kterou u každého jména pak doplnil určením funkce a činnosti. Tím fakticky pořídil neutajený seznam členů ilegální organizace Obrany národa v Libochovicích, který pak ukryl ve svém bytě. Hlavním úkolem vzniklé skupiny bylo shromažďování zbraní a sabotáže.

První oběti - rok 1940

11.března nastoupil ve funkci vnucené správy baron Hans Hönig von Hartrott, říšský Němec, který spolupracoval s hrabětem Bedřichem z Herbersteina. Zavedl němčinu jako úřední jazyk na celém panství. Jeho sídlo bylo na zámku ve Vrbičanech, který nechal opravit a přepychově zařídit.

Na jaře byl ustaven ilegální osmičlenný okresní výbor komunistické strany v čele s Jaroslavem Hodkem z Roudnice nad Labem. V dalších dvou letech se pak rozvinula dosti široká ilegální práce zaměřená především na průmyslové závody v Roudnici a v Libochovicích. Od září měl okresní výbor spojení s I.ilegálním ÚV KSČ prostřednictvím spojky na Lovosicku. Přejímání a rozdělování ilegálního Rudého práva do okresní sítě měl na starosti soudruh Jaroslav Hodek.

19.listopadu v odpoledních hodinách zastavilo před libochovickou lékárnou černé auto kladenského gestapa. Tři gestapáci vtrhli dovnitř a zatkli lékárníka PhMr. Stanislava Rösche. Žádali klíče od pokoje v hotelu "Černý orel", kde skupina konala tajné schůze. Tím bylo jasné, že na gestapu promluvil někdo ze zasvěcených z vyšších orgánů Obrany národa a že je vyražena činnost Stanislava Rösche. Po návratu z hotelu, kde nebylo nic nalezeno, byl lékárník vyzván, aby se oblékl a připravil na cestu do Kladna. Stanislav Rösch se dovolil na záchod, kde požil předem připravený prudký jed. Zhroutil se mrtev na zem při loučení se svou ženou Marií. Přivolaný lékař MUDr. Pilous již mohl pouze konstatovat smrt

kyanidem draselným. První libochovická oběť druhé světové války. První bojovník padl. Nikdo ještě v ten smutný podzimní den netuší, jak krutě bude fašistická smrt kosit životy poctivých a statečných občanů libochovických v dalších letech.

PhMr. Stanislav Rösch se narodil 26. února 1900 v Plzni. Vyrostl v člověka pevných mravních zásad, přímé povahy, čestného a poctivého jednání. Inteligentní, usměvavý a přívětivý pan lékárník byl výtečným a vítaným společníkem, rád se bavil a zpíval, byl však též ukázněným a zdatným cvičencem sokolské jednoty v Libochovicích. Měl v sobě i hrdost vojáka čs.armády (kapitán děl.v zál.) a opravdově miloval svoji zem. Bydleli spolu s manželkou v lékárně na náměstí a v městečku na Ohři prožívali hezký a spokojený život. Ten jim skončil příchodem okupačních nacistických vojsk 15. března 1939.

Protože sokolové ještě v té době neměli žádnou odbojovou organizaci, založil Stanislav Rösch, na popud

mjr. Josefa Staňka z Roudnice n.L., ilegální vojenskou skupinu "Obrana národa" v síle asi 40 mužů přímo v Libochovicích a navázal spolupráci s podobnou skupinou mjr. Jaroslava Evalda v Lounech. "Obraně národa" v severozápadních a středních Čechách velel brig. generál František Kravák z Berouna.

Bratr Stanislava Rösche - pplk. Jan Reš (dal si úředně počestit příjmení) byl v této vojenské ilegální organizaci náčelníkem štábu pro Čechy. Byl zatčen gestapem již koncem roku 1939 a 19. srpna 1942 spolu s gen. Všetěčkou a dalšími deseti důstojníky popraven gilotinou v Berlíně - Plötzensee. V ilegální skupině Obrana národa v Plzni byl i druhý bratr Stanislava Rösche - Vladimír, nadšený sokol, který zemřel po nesmírném utrpení v desáté věznici na Mírově. Röschova vojenská skupina v Libochovicích shromažďovala zbraně (později některé nalezeny ve stodole statku) a rozšiřovala ve městě a okolí ilegální časopis "V boj", který do Libochovic kolportoval pplk. Jan Reš.

19. listopadu 1940, přijelo kladenské gestapo i pro PhMr. Stanislava Rösche do jeho lékárny. Lékárník splnil přísahu, že se nedostane živý do rukou gestapa. O nelidských výsleších na gestapu byl dobře zpraven motákem od bratra Jana. Jako člověk citlivé a jemné povahy se obával, že by nemusel tyto kruté výslechy vydržet. Svým známým říkával: "Umřít mohu, ale zradit nesmím". Rok před zatčením napsal svoji závěť. Aby neohrozil život své manželky, při zatýkání nestřílel. Zvolil dobrovolnou smrt prudkým jedem, který si sám připravil pro tento možný případ. Stačil jen obejmout svoji ženu a pak se skácel mrtev na zem. Stanislav Rösch vzal s sebou do hrobu vše, co věděl o libochovickém i celostátním vojenském odboji. Znal desítky spolupracovníků a svojí smrtí jim mnohým zachránil život. Až do února 1942 nebyl nikdo z této organizace v Libochovicích postižen.

PhMr. Stanislav Rösch, který byl první obětí nacistické okupace v Libochovicích a první obětí v celé Sokolské župě Podřipské, si zasluhuje, aby jeho dobrovolná smrt nebyla nikdy zapomenuta.

Podstatná část závěti PhMr. Stanislava Rösche

V Libochovicích 2.11.1939

Mé ženě, příbuzným a přátelům: jako dodatek k mé zákonné poslední vůli.

Psáno na stroji, ježto je to jen posmrtná úvaha, psaná jen pro mé nejbližší a nepřejí si, aby k závěti úřadům byla přiložena. Psána je hlavně proto, kdyby mně nebylo dopřáno dožítí se přirozené smrti nebo dokonce kdyby pod tlakem poměrů byla smrt dobrovolná. Nevylučuji ji, ačkoliv bych se k ní rozhodl jen pod tlakem neodolatelných okolností. Pro ten případ prosím všechny, které bych snad tím zarmoutil, hlavně svou ženu, matku a bratry, aby mi odpustili. Ti, co mne znali, ví, že jsem myslel vždy na všechny eventuality a dnes to konečně pokládám za povinnost každého.

. . . . Nejsem sentimentální a smrti jsem se nikdy nebál.

Za to v co věřím, co je mým osobním vyznáním víry, byl jsem vždy připraven ochotně dát i život. Doposud to nebylo nutné, ale může ta doba přijít. Nemohl bych říci, že by svět, jaký nyní je, za to stál, aby se za něj kladly životy. Kladl bych jej za ten svět lepší, který snad jednou bude. Dnes kladou lidé život a jsou nuceni klást pro velikášství a žvásty šílených sadistických politiků a také proto, že lidé poctiví, ale váhaví, nejsou dosti pevní v odhodlání strhnout těmito lidem masky z prokletých, lživým žvástem naplněných hub. Bojí se nazvati pravdu pravým jménem, okolkují diplomatickými vytáčkami tam, kde by bylo na místě tvrdé, chlapské slovo.

Kdybch mohl dát život za naplnění pravdy, za lepší zítřek všech těch, kteří přežijí, dal bych ho rád, ochotně a bez váhání. Musel-li bych se odhodlat do zástvěti dobrovolně, nebo pod nátlakem nebo abych uchránil si alespoň čest dobrého chlapa, neb pokoření bych nesnesl a žít s komplexy méněcennosti a ponížení nemá ceny. Silní ať žijí, trosky znásilněných lidí mohly by nejvýše živořit.

Co je ta moje pravda. Žít svobodně ve svobodné zemi. Nechat individuu co nejvyšší míru svobodné vůle, pokud tam druhého neobtěžuje. Ta věta pořádně rozvedená stačí k naplnění nového náboženství, lepšího než všechny vymyšlené víry, náboženství nového, svobodného člověka. Netrpět zloděje, chvastouny, pokrytce a darebáky, provádět politické řemeslo. Vést lidstvo, to je vznešený úkol, to je úkol nad kněze, úkol člověka čistého srdce a čistých rukou, nebojácného, věřícího v sebe sama a odhodlaného koukol vyplenit. Věřím, že ta doba čistých lidí přijde. ....

Buďte všichni hodně zdraví a budete-li vzpomínat, vždy vesele.

Sláva

Gestapo bylo pravděpodobně smrti PhMr. Stanislava Rösche uklidněno a v té době asi netušilo, že ve městě je vybudována celá organizace Obrany národa. Gestapo

nemělo asi skutečně jediné jméno některého z příslušníků skupiny. A tak až do roku 1942 nebyl proti této skupině v Libochovicích proveden žádný zákrok. V noci po zatčení Rösche byly několika členy ilegální skupiny odvezeny zbraně, které Stanislav Rösch ukrýval pod králíkárnou na svém dvoře.

1941 – rok prvních velkých zatýkání

13.dubna byl celostátně zrušen Sokol a došlo úředně i k rozpuštění Sokola v Libochovicích. Bylo provedeno předání majetku (tělocvičny). Všechny peníze byly již dříve prostavěny při budování jeviště u tělocvičny. Cenné věci, např. hudební nástroje a důležité spisy byly ukryty mezi některé členy Sokola.

Ještě před rozpuštěním tělovýchovné organizace Sokol vznikla ilegální sokolská organizace JINDRA, kterou zpočátku vedl tehdejší náčelník ČSO dr. Augustin Pechlát. Ten však byl zatčen gestapem a ilegální sokolskou organizaci pak vedl prof. Ladislav Vaněk.

V letních měsících tohoto roku se podařilo kladenskému gestapu odhalit centrum odboje KSČ v Lounech a provedlo první zatčení několika členů skupiny. Z výpovědi gestapáka Oskara Felkla z kladenské služebny u MLS v Praze 1946 vyplývá, že během vyšetřování ilegální organizace KSČ v Lounech vyšlo také najevo, že existuje podobná organizace strany v Libochovicích a že jejím vedoucím je jistý František Mašek, sklář libochovické sklárny. V lounských dílnách byl mezi zatčenými i Antonín Maleček z Lenešic, který byl spojkou lounské ilegální KSČ. Byl zatčen Felklem a Schänzlem z kladenského gestapa, kteří ho vyslyšeli pro podezření, že ukrývá u sebe rozmnožovací přístroj. Antonín Maleček při krutém výsledku uvedl, že tento přístroj je ukryt u jeho bratra Václava v Dubanech u Libochovic. Záhy po tomto zjištění byl Václav Maleček v Dubanech 1.srpna zatčen jako vlastník rozmnožovacího přístroje. Felklem byl 2.srpna zatčen přímo ve sklárně František Mašek. Při jeho zadržení byl hlídán v kanceláři ředitele sklárny Karla Šukala četnickým praporčíkem Antonínem Krčilem. Po odchodu Oskara Felkla znovu do huti, vstoupil do kanceláře úředník Hynek Rezek a žádal četníka, aby dovolil zatčenému Maškovi dát mu klíč od bytu, aby mohl odstranit různé závadné věci v bytě Františka Maška. Rezek pak rychle vše provedl a vrátil klíče. O něco později provedl Felkl prohlídku bytu Františka Maška a odvezl ho na gestapo do Kladna. Celý případ zatýkání vedoucího ilegální organizace KSČ v Libochovicích znovu svědčí ve prospěch libochovické četnické stanice a ukazuje, jak v nižších složkách odboje jednotliví členové navzájem spolupracovali a pomáhali si, neboť úředník Hynek Rezek, který nebojácně provedl odklizení závadných dokumentů z Maškova bytu, byl již v té době členem ilegální vojenské organizace Obrana národa v Libochovicích. Zároveň tímto činem se předešlo k hromadnému zatýkání již v

srpnu tohoto roku.

5.října byli v celém Protektorátu zatýkáni vedoucí činovníci sokolských žup. Celkem bylo zatčeno ten den téměř 1500 sokolských funkcionářů.

Z župy Podřípské, kam Libochovice patřily, byl zatčen starosta župy MUDr.Blaška, 1.místostarosta župy ing. Šilhavý, 2.místostarosta ing. Jiří Romenský, jednatel župy prof. Broft, vzdělavatel Alois Valtr a župní náčelník Sedláček. Všichni až na Aloise Valtra byli v lednu 1942 odvezeni do koncentračního tábora Osvětim, kde byli postupně umučeni.

Několik tvrdých zostřených výslechů s komunistou Františkem Maškem vedl samotný velitel kladenského gestapa Harald Wiesmann a Quido Skalak. Další výslechy prováděl Oskar Felkl a při nich pravděpodobně ztýraný Mašek uvedl některá jména dalších členů ilegální organizace KSČ v Libochovicích.

28.listopadu byl zatčen František Neumayer pro šíření ilegálních tiskovin na Libochovicu. Následující den se stal osudným pro dva libochovické občany, železničáře, pracující v lounských železničních dílnách.

Kladenští gestapáci provedli 29.listopadu v dílnách ČMD nebývalou razii. Zaměstnanci III.oddělení dílen byli gestapáky vyhnáni na dvůr, tam postaveni do trojstupů a každý desátý musel vystoupit z řady a byl odvezen do Kladna. Akce gestapa byla odvetou za peněžitou sbírku železničářů ve prospěch rodin po zatčených spolupracovnících. Mezi vybraná rukojmí se dostali i Josef Krejsa a Karel Krahulík z Libochovic. Oba později zahynuli v koncentračním táboře. V doupěti gestapa na Kladně se mezitím připravovalo rozbití komunistické ilegální činnosti na Libochovicu. Na příkaz Harald Wiesmanna začali gestapáci Oskar Felkl a Walter Forster provádět postupná zatčení komunistů v Libochovicích a okolí.

Černý rok 1942

Na přelomu roku se v libochovické sklárně ustavila nová ilegální organizace komunistické strany, kterou vedl Václav Vyšata z Evaně. V jeho domě se konaly důležité ilegální schůzky, docházeli sem i někteří pracovníci z Kladna. Velice agilním členem byl i žid Otto Katz z Libochovic, který dojížděl pro ilegální Rudé právo do Prahy a měl důležité kontakty zejména na Kralupsko.

V lednu zatklo kladenské gestapo tyto komunisty:

19.ledna byli zatčeni Karel Rýva, František Jelínek ; 29.ledna byli zatčeni Václav Malý, František Tajč, Karel Krejčárek, Stanislav Bolech, Alois Kubíček.

31.ledna pak funkcionář Antonín Řeháček a žid Otto Katz. Ten pravděpodobně v důsledku krutých výslechů (byl židem a komunistou) vypovídal, což vedlo k zatýkání komunistů nejen na Libochovicu, ale zejména na Kralupsku.

Obrana národa byla na počátku roku v Čechách i na Moravě gestapem téměř úplně rozbita. Jedna z posledních skupin této rozsáhlé vojenské organizace v

Libochovicích se zdála být stále dobře utajena. Počátkem roku však došlo k prozrazení. Antonín Nebeský důvěřoval občanu J.Č. z Libochovic, jímž se nechal asi dvakrát odvézt na tajné schůze do Roudnice. Pro psaní anonymních dopisů byl J.Č. udán gestapu, zatčen a vykonána u něho domovní prohlídka. Při ní byly nalezeny letáky a časopis "V boj!", pravděpodobně poskytnuté Antonínem Nebeským. Při výslechu J.Č. bylo zjištěno odkud ilegální tiskoviny pocházejí.

Dne 4.února byl zatčen kladenským gestapem poručík v záloze Antonín Nebeský z Obrany národa a komunista Jaroslav Černý.

12.-13.února byli zatčeni komunisté František Mašek /obch.uhlím/, Josef Volák, Jan Pokorný, Antonín Tlatla; 19.února byli zatčeni komunisté Karel Bařtipán, Rudolf Mottl, Richard Hlous; 20.února byl zatčen komunista Oldřich Svoboda ; 22.února byl zatčen komunista Antonín Grič.

Téhož dne byli všichni židé z Libochovic vystěhováni do vzniklého ghetta v Terezíně. Zanechali zde všechn svůj majetek, který přišel do správy zvláštního úřadu v Praze. V dražbě byl prodán jejich movitý majetek a židovské obchody přešly do árijských rukou. Ve městě mohli zůstat jen židé, kteří žili ve smíšeném manželství s árijkami, ale i ti museli nosit žlutou židovskou hvězdu na kabátě. Většina libochovických židů byla zaplynována v Osvětimi. Nikdy se již nevrátili.

**Seznam občanů židů, kteří byli deportováni kladenským gestapem 22.února 1942 do Terezína, později do Osvětimi a kteří se již nikdy nevrátili :
/dle seznamu zasláního Radou židovských náboženských obcí v Praze/**

BRILL Karel	KOCH Alois
BRILLOVÁ Berta	KOCH Julius
BRILLOVÁ Flora	KRÁTKÁ Janetta
BRILLOVÁ Marie	LANGEROVÁ Karolina
DUB Emil	LAUEROVÁ Věra
DUBOVÁ Františka	NEUMANNOVÁ Elsa
EISERTOVÁ Emilie	NOVÁK Otakar
FANTLOVÁ Anna	ŠUDOVÁ Alžběta
FLOR Adolf	PERELES Emil
FLOR Robert	PERELESOVÁ Kamila
FOGES Richard	PICKOVÁ Hedvika
FOGESOVÁ Leopolda	POPPEROVÁ Ida
GLÄSNER Jiří	ROUBÍČEK Oldřich
GLÄSNER Josef	ROUBÍČKOVÁ Anežka
GLÄSNEROVÁ Olga	RÖHR Adolf
GRUNHUT Oskar	RÖHROVÁ Arnoštka
GRUNHUT Viktor	RÖHROVÁ Irma
HAHN Leo	SPIELMANOVÁ Jana
HAMLISCH Ota	STERN Herbert

HAMLISCHOVÁ Ter.
JAROLÍMOVÁ L.
KATZOVÁ Bedřiška
KATZOVÁ Marta
KATZOVÁ Pavla
KATZ Otto zatčen a popraven 1.-2.7.1942

STERN Karel
STERNOVÁ Elsa
STERN Rudolf
STRAUSS Otto
STRAUSSOVÁ Marie

24.února byli zatčeni komunisté Karel Blažek, Václav Krečman a Josef Pekař; 27.února byl zatčen komunist Oldřich Kalaš a z Obrany národa Röschův zástupce poručík v záloze ing. Zdeněk Němec. Z členů Obrany národa jsou již od února zatčeni také bratři Mínaříkové.

1.března v časných ranních hodinách byl zatčen Václav Vyšata - funkcionář II. KSČ; 8.března byl zatčen Jiří Vyšata, dále pak komunisté Karel Grunt, Alois Semík, Josef Trunec st., Emil Vondráček a Antonín Drobný; 13.března 1942 byli zatčeni komunisté Jan Pokorný, František Keltner, Vilém Horecký, František Čech; 15.března zatýká gestapo členy Obrany národa Františka Broučka a Aloise Broučka; 19.března 1942 byli zatčeni komunisté Jan Klimeš, Čestmír Ettl, Antonín Řach, Miloslav Vlček; 20.března 1942 byl zatčen komunist Josef Trunec ml.

22.března zemřel na útrapy v koncentračním táboře Osvětim starosta Sokola v Libochovicích ing. Jiří Romenský.

23.března 1942 byli zatčeni komunisté Bohuslav Bláha, Josef Chmel; 24.března 1942 byli zatčeni komunisté Oldřich Nykl, Ladislav Král, Bohumil Višek, Josef Vágner a pětadvacetiletý dělník Zdeněk Brůna, který u sebe ukrýval dvě pistole a několik ručních granátů.

Dále byli zatčeni Jan Rownýánek, Karel Moule, Josef Dočkal, Karel Vít, Dominik Filip, Juraj Handza, Josef Jandák, Václav Racek, Ferdinand Smetana, Antonín Němec.

24.března zatýká gestapo strážníka Jaroslava Bažanta. Zdánlivý klid v Obraně národa je opravdu jen zdánlivý.

25.března byly z kostela Všech svatých odvezeny 3 zvony a druhý den byl odvezen čtvrtý.

Zatýkání, zatýkání a zatýkání.

Do konce března 1942 bylo zatčeno více než 60 členů ilegální KSČ v Libochovicích a okolí.

To však nebyl ještě konec.

Ve večerních hodinách dne 10.dubna byl na hlavní nádraží v Libochovicích dopraven motorový vůz se zabílenými okny. Přijel z Kladna a o jeho poslání nebylo nikomu nic známo. Četnická stanice ve městě i stanice v okolí (např.Koštice) dostaly pokyn, aby jejich příslušníci byli připraveni k dispozici ráno ve 3.00 hodin na náměstí. Druhý den, 11.dubna se zapsal do historie města

jako černá sobota. Od časných ranních hodin probíhalo ve městě zatýkání občanů kladenskými gestapáky. Zatčení byli odváděni nebo odvázeni auty do motorového vozu na nádraží. Kolem páté hodiny odpoledne byl vůz připojen k vlaku na Lovosice a zatčení občané odvezeni do Kladna na pověstnou služebnu gestapa.

Toho dne bylo najednou z Libochovic zatčeno 42 občanů a 2 cizí muži a 2 cizí ženy. Mezi zatčenými byla také jediná zatčená žena z Libochovic za celou dobu okupace, která se nevrátila. Byla to Antonie Havlíková z Klapého, zaměstnaná ve sklárně.

Tímto zásahem byla prakticky úplně zlikvidována vojenská ilegální skupina Obrana národa v Libochovicích. Zásahu v Libochovicích se zcela určitě zúčastnili gestapáci Willy Bürger, Oskar Felkl s dozorce vězňů Hans Guttwenger. Celým případem se měli zabývat Harald Wiesmann, Thomas Thomsen a Willy Bürger. Celý případ podle Harald Wiesmanna vyšetřoval Willy Bürger. Výslechy byly kruté a krvavé.

Seznam občanů města Libochovic zatčených při hromadném zatýkání dne 11.dubna 1942:

1.	RACEK Václav	popraven	1.7.1942
2.	RULF Josef	popraven	1.7.1942
3.	KOŠŤÁL František	popraven	1.7.1942
4.	VYKROČIL Václav	popraven	1.7.1942
5.	VYNÁHLOVSKÝ Jan	popraven	1.7.1942
6.	JELÍNEK Josef	popraven	1.7.1942
7.	PAYER Jan	popraven	1.7.1942
8.	ULRICH Karel	popraven	1.7.1942
9.	HODYS Josef	popraven	1.7.1942
10.	KAUTSKÝ Oldřich	popraven	1.7.1942
11.	HORYNA Ladislav	popraven	1.7.1942
12.	LUKEŠ Miloš	popraven	1.7.1942
13.	KOTOUČ Jaroslav	popraven	1.7.1942
14.	NÝDR Josef	popraven	1.7.1942
15.	PATA Václav	popraven	1.7.1942
16.	KOREJS Miloš	popraven	1.7.1942
17.	GRUNCL Antonín	popraven	1.7.1942
18.	PUFLER Julius	popraven	1.7.1942
19.	REZEK Hynek	popraven	1.7.1942
20.	NOVAK Václav	popraven	1.7.1942
21.	GÖPFERT Otto	popraven	1.7.1942
22.	VÁP Alois	popraven	1.7.1942
23.	MRÁZEK František	popraven	1.7.1942
24.	TOPIČ Josef	popraven	1.7.1942

25.	HARTYCH František	zemřel na Pankráci
26.	DOČKAL Josef	zemřel v koncentračním táboře
27.	HAVLÍKOVÁ Antonie	zemřela v koncentračním táboře
28.	VONDRÁČEK Bohumil	vrátil se z Buchenwaldu
29.	MOULE Karel	vrátil se
30.	JORDÁN Jan	vrátil se z Kladna v říjnu 1943
31.	HRDLÍČKA Ladislav	vrátil se
32.	ČUNEK Ladislav	vrátil se
33.	SVOBODA Jaroslav	vrátil se
34.	RYŠAVÝ Vilém	propuštěn z Kladna 28.5.1942
35.	REIGL Engelbert	propuštěn z Kladna 26.5.1942
36.	HRDLÍČKA František	propuštěn z Kladna 6.5.1942
37.	HRDLÍČKA Karel ml.	propuštěn z Kladna 6.5.1942
38.	HRDLÍČKA Karel st.	propuštěn z Kladna 6.5.1942
39.	JANDÁK Karel	propuštěn z Kladna 6.5.1942
40.	KUTLVAŠR Rudolf	propuštěn z Kladna 6.5.1942
41.	LAUBE Antonín	propuštěn za několik dní z Kladna

Mezi zatčenými libochovickými občany byli dva cizí muži a dvě ženy. Celkový počet osob odvezených v motorovém voze se zabílenými okny do úřadovny gestapa na Kladně dne 11.4.1942 byl 45 osob.

V květnu byli zatčeni členové KSČ Jan Cífka, Vladimír Šlégr, Kupera, Anežka Řeháčková.

27.května v Praze, v dopoledních hodinách, provedli stateční parašutisté Josef Gabčík a Jan Kubiš atentát na SS-Obergruppenführera a zastupujícího řííšského protektora Reinharda Heydricha. Krvelačná šelma, urostlý třicetisedmiletý inteligentní zabiják, generál policie a černých smrtihlavů SS, je smrtelně zraněna a umírá v nemocnici na Bulovce v Praze. 27.května je znovu nad celým protektorátem Čechy a Morava vyhlášeno stanné právo. Chystá se krutá pomsta. Atentátníci nejsou zatím dopadeni, ale z odpůrců fašismu jsou denně vybírány oběti pro trest smrti. Stín atentátu začíná dopadat i na libochovické občany uvězněné v Kladně. Po tvrdých výsleších jsou převáděni do sokolovny, která byla přeměněna na malý provizorní koncentrační tábor.

V Praze jsou vražděni na střešnicích v Kobylisích a v Ruzyni nejlepší synové a dcery českého národa.

31.května jsou zavlčeni do ruzyňských kasáren SS a popraveni zastřelením Zdeněk Brůna, Oldřich Kalaš, František Mašek a Václav Vyšata. První oběti druhého stanného práva v Libochovicích. Významní členové ilegální komunistické strany v Libochovicích, čestní, poctiví a pracovití lidé padají do pilin ruzyňské jízďárny. V boji za svobodu odevzdali všechno co měli, i svůj život.

1. června dává Harald Wiesmann na Kladně sám popravít v lomu v Krnčí celou rodinu Mikulových z Brozan. Smrt chodí kolem Libochovic. Za měsíc po první popravě libochovických občanů je nákladním autem ze dvora kladenského gestapa odvezeno dalších 38 Libochovičanů do Prahy.

1.července - dva dny před úředním ukončením stanného práva. Je dvacet dní po vyraždění a vypálení Lidic, týden po zkáze Ležáků. Toho dne - ve středu v podvečer - je postupně přivedeno k popravčím kůlům střelnice v Praze-Kobylisích 38 statečných z Libochovic.

Z žádného malého města nebylo za celé stanné právo popraveno na střelnicích gestapa (kromě Lidic) tolik občanů najednou v jediném dnu, jako z Libochovic. A tak do 1.července mělo město již 46 padlých.

Smuteční tablo obětí fašismu na Libochovicě z roku 1946

Kobylická střelnice dříve a dnes

Vojenská střelnice v severní části Prahy VIII-Kobylicích (dnes Prahy 8) je uvedena v předválečném adresáři pod čp. 113 na ulici Letňanské. Tato ulice z tehdejší Rumburské třídy (po válce Rudé armády, dnes Klapkova) vedla přímo ke střelnici.

Rozsáhlý areál střelnice byl vystavěn v letech 1889 - 1891 pro účel cvičné střelby z pěchotních zbraní. Správcem byl vždy vojenský erár. Střelnice také plnila i funkce společenské pro civilní organizace a různé složky. Za první republiky převzal její správu 28. pěší pluk čs. armády v Praze.

Za německé okupace v letech 1939 - 1945 přešla správa střelnice do rukou komandatury Wehrmachtu se sídlem na Malé Straně. V této době se stal správcem střelnice praporčík Josef Kopecký. Stal se tak svědkem pozdější popravčí činnosti německé justice a policie. V té době měla střelnice pět sektorů s liniemi terčů, ochranných násypů a řadu dřevěných budov, včetně konírny. Po obvodu měřila 5 000 metrů, její délka byla 1 100 metrů. Za první republiky byla její severní část upravena pro výcvik střelby z moderních pěchotních zbraní. Právě tato část střelnice byla vybrána za okupace jako místo vhodné pro připravované hromadné popravy českých vlastenců a dalších nepohodlných lidí.

Na střelnici cvičily střelbu německé jednotky, česká policie a četnictvo. Ovšem to „hlavní“ ji teprve čekalo: úředníci německé policie vybrali kobylickou vojenskou střelnici v průběhu druhého stanného práva, (t.j. po atentátu na R. Heydricha), v období od 27. 5. 1942 do 3. 7. 1942 jako popravistiště. Obdobně bylo vybráno i popravistiště ve vojenské střelnici v Lubech u Klatov, v policejních kasárnách v Táboře, na střelnici v Lobzích u Plzně, na Zámečku v Pardubicích a v Kounicových kolejích v Brně a další.

Koncem května roku 1942 dostal správce střelnice v Kobylicích J. Kopecký rozkaz z vojenské komandatury, aby prostor střelnice rezervoval pro „zvláštní úkoly“ a krátce na to, v odpoledních hodinách sem byly dovezeny rakve, v dalších dnech bedny a nakonec na nákladních autech byli přivezeni vězňové odsouzení k smrti. Po vystoupení z vozu byli vězňové odvedeni ozbrojenou stráží za násep střelnice, kam zaměstnanci nesměli vstoupit.

Německá policejní jednotka SCHUPO (Schutzpolizei), která měla kolem třiceti mužů, byla rozdělena na tři části: popravčí jednotku, strážní jednotku, skupinu určenou k odklizení popravených do připravených beden. Příslušníci SCHUPO odváželi mrtvé ještě též den do strašnického krematoria a také uklízeli prostor popravistiště. Zaměstnanci střelnice tuto práci odmítli dělat;

Popravy probíhaly až do začátku července roku 1942. Dohlížející důstojníci Gestapa se často střídali, někdy jich bylo přítomno i několik.

Popravy odsouzených stanným soudem prý vykonávali výlučně poddůstojníci. Funkci velitele popravčí čtyř vykonával policejní poručík Meisner. V době, kdy připadla služba na střelnici pro příslušníky 2. setniny praporu Schutzpolizei

Karel Puffler
Václav Aulický
Hans Kühnhackel

správce sklárny,
drogista,
statkář v Hájku u Chotěšova.

Podle údajů v matrikách mělo v tomto roce město Libochovice 3275 obyvatel.

Každá domácnost vlastnila takzvaný „Kmenový list“, který byl jednak legitimací domácnosti a jednak poukazem pro výdej zásobovacích lístků. Byl na něm napsán počet členů domácnosti oprávněných k odběru lístků a záznamy o jejich výdeji za jednotlivá období. Lístky nebyly pouze na jídlo, ale též na obuv, ošacení a mýdlo. Některé z nich (např. na oděvy) byly časově omezené.

Vydávalo se asi 33 druhů lístků. Jen potravinových se v srpnu vydalo 3301 kusů. Kromě toho se však prodávaly potraviny na černém trhu.

Ceny některých druhů potravin (na černém trhu) v roce 1943:

1 vejce	až 15 K
1 kg mouky	50 – 80 K
1 bochník chleba (2kg)	35 K
1 koňak, pálenka (asi 1/2 l)	1000 – 2000 K
1 štamprle likéru	25 – 60 K
25 dkg másla	60 – 100 K
1 kg meruněk	30 – 40 K
1 kg sádla	500 – 800 K
1 vykrmená husa	1000 – 2000 K
1 slepice	150 – 200 K
1 králík	300 – 400 K
1 kachna	250 K
1 kg kozího loje	200 K
1 kg česneku	70 K
v hotelu 1 porce husy s knedlíkem	150 K
v hotelu 1 porce černé kávy (zrnková)	240 K
pro srovnání 1 kus cigarety	10 – 12 K

1.října byli někteří členové odbojové skupiny Obrana národa propuštěni z kladenského vězení.

Ve městě stále pracovaly tyto peněžní ústavy: Spořitelna, Okresní hospodářská záložna, Občanská záložna. O zdraví občanů staralo 5 lékařů.

Doprava byla omezena válečnými možnostmi. Vlakové spojení fungovalo v obou směrech na tratích Libochovice – Louny, Libochovice – Vraňany a Libochovice – Úpohlavy (Čížkovice již byly v Německu).

Autobusové spojení obstarávala z části státní linka – Libochovice – Roudnice a Libochovice – Třebenice, a soukromá linka bratří Lavičků – Libochovice –

Třebívlice a Libochovice – Mšené – Roudnice. V důsledku nedostatku pohonných hmot se však jezdilo maximálně 2x denně (ráno a večer).

Válečný rok 1944

25.května zemřel ve Štýrském Hradci Josef z Herbersteina ve věku 91 let. Jeho smrti byl přítomen libochovický děkan P.Lochman. Jeho žena, Marie z Herbersteina rozená von Gallen, jej následovala 7.června raněna mrtvicí.

10.července se zastřelil Hans Hönig von Hartrott, nucený správce panství, na zámku ve Vrbičanech. Jeho smrt způsobila velké rozrušení neboť byl považován za vzorného Němce. Dle dobových zpráv mu bylo ráno telefonováno, aby ihned odjel kočárem na nádrží do Lovosic k rannímu rychlíku. Z vlaku vystoupil jakýsi člověk, se kterým měl baron delší rozhovoru. Poté Hartrott tryskem odjel polními cestami na svůj zámek do Vrbičan, kde se v koupelně zastřelil loveckou puškou naplněnou vodou. Ihned po smrti přijeli četníci z Chotěšova a německá kriminálka z Prahy. V pozadí jeho smrti stála politika. Jeho příbuzný, Scholenburg, byl jedním z atentáčníků na Hitlera. Možná, že Hans Hönig von Hartrott, byl též do atentátu zapleten.

1.srpna byl zatčen centrální ředitel panství Josef Tautermann. Propuštěn byl až 25.února 1945.

16.srpna nastoupil na zámku nový vynucený správce panství, bývalý důstojník Gestapa, Dr.Kröschel ze Salzburgu, ovládající velmi dobře Český jazyk.

Nálada obyvatel na konci roku stoupala s postupující Rudou armádou i Spojeneckými vojsky na západní frontě.

V Libochovicích se však Němci zařizovali jako kdyby tu měli býti věčně. Budovali si nové telefonní linky, pod stadionem bylo zřízeno letiště, zabírali se domy pro vojsko a jiné.

Co však naplat. Rok osvobození se blížil.

Poslední rok okupace - 1945

6.ledna roku 1945 vyhlásil místní rozhlas zprávu o zabavení všech lopat, motyk a krumpáčů na zákopové práce. Odevzdávání proběhlo následující den. Hrobník odevzdal nářadí s prohlášením, že nemůže vykopat hroby pro zítřejší pohřby. Cihelna hlásila zastavení práce, protože dělníci nemají čím kopat hlínu. Další den, 8.ledna odjeli všichni mladí muži vykonávat zákopnické práce.

12.ledna byl vydán zákaz vytápění hostinců, divadel, biografů a škol.

16.ledna se v Libochovicích rozezněly sirény. Poplach byl planý, bombardování však bylo zřetelně slyšet.

17.ledna odjíždějí zrekvírované řůry na Křivoklát pro dřevo a o den později se zastavilo vyučování ve škole pro velkou zimu. Děti si chodily jednou týdně pro úkoly. Události nabírají spád. 27.ledna byla škola, okresní chorobinec, (jehož obyvatelé byli vystěhováni do Velvar), berní úřad, soud, hotel Černý orel a zámek zabrány pro německé vojsko.

Koncem ledna přestávají vycházet některé noviny a ostatní jsou velmi obsahově omezeny.

V únoru odjíždějí zaměstnanci cukrovaru a Keramických závodů kopat zákopy. Obyvatelstvo pořádalo velkou sbírku šatstva a obuvi pod heslem „Národ svým dělníkům“.

Na konci února přesídlila do města německá letecká škola. Ve městě je již zřetelně slyšet kanonáda blížící se fronty.

Útěk tzv.Národních hostů“ přes Libochovice

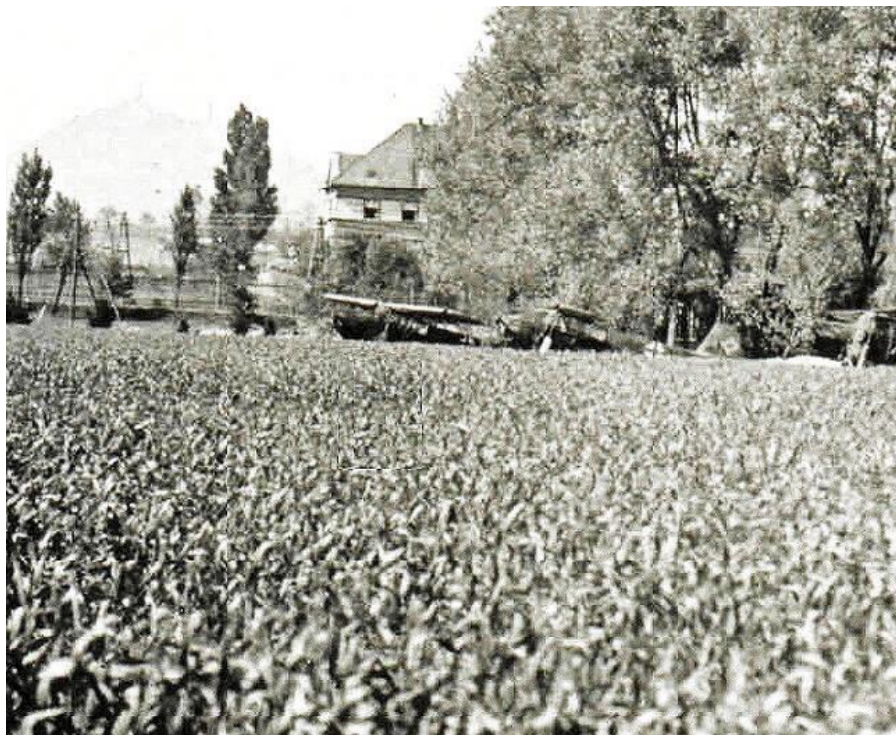
22.února přišli do vyklizené školy první němečtí uprchlíci z Lignitz, Brestau, Reigenberu (Liberce), Litoměřic, Terezína, Doksan a Budyně. Byli jich plné vesnice. Druhý den pokračovali v cestě na západ.

1.března byla škola stále obsazená uprchlíky. Děti dostávaly úkoly v biografu. O dva dny později, 3.března, projížděl Libochovicemi velký transport německých uprchlíků z válečného pásma. Transport začínal u Budyňského nádraží a táhl se nepřetržitě až daleko za Libochovice.

Od počátku března se v hostincích ve městě podávala pouze voda ze studní. Žádné jiné nápoje již hostince neměly. Od 19.března přestali lékaři ve městě dostávat benzín do automobilů.

24.března byly v celém okrese zabaveny rakve, následek to velkého bombardování Kralup a Neratovic.

25.března se do Libochovic nastěhoval štáb Luftgau Komanda VIII. Z Břeclavi. Již dříve vyklizené domy obsazují němečtí vojáci, pomocné ženské síly a zajatci. V bývalé škole v radničním dvoře byli ubytováni Italové. Byli zde i Ukrajinci a Rusové z oddílů generála Vlasova. Kde však byli ubytováni není možné zjistit. Libochovice proplétá zmeť drátů z telefonních linek.

Německá letadla v roce 1945 pod Chorobincem (nynějším Domovem Důchodců)

25.března svrhla anglická letadla několik malých bomb u nádraží v Chotěšově. Jednalo se zřejmě o „kotle“ . Výbuchy těžce zranily Antonína Polívku a čtyřleté děcko. Antonie Krejzová zaplatila svým životem.

Do hotelu Libuše se nastěhovali vystěhovalci z Východního Pruska. Národní hosté, jak jim bylo lidově přezdíváno, prchali před postupující Rudou armádou a samotní Němci si s nimi nevěděli rady. Byli v každé vesnici a ve velmi žalostném stavu.

Na Bílé věži zříceniny hradu Házmburk byla zřízena letecká pozorovatelna. Italové dokončili vojenské stavby a telefonní propojení vesnic Brníkov, Dubany,

Slatina a města Lovosice. Spojení bylo i s hradem Házmburkem. Na letišti u sportovního hřiště a tenisových kurtů přistávaly německá letadla. Velitel Luftkomanda, generál letectva von Wieg byl ubytován v hotelu Černý orel. Velitelem Libochovické posádky byl major Liechthold.

19.dubna při přeletu letadel směrem na Ústí nad Labem odhodilo několik z nich bomby na závodí, které velmi poškodily domek p.Fidlera pod jezem u elektrárny.

22.dubna spadlo u Levous německé letadlo. Do obchodů si musí každý nosit papír na balení zboží. K zahradníkovi pro kytku svůj květináč a o den později byl kuřákům snížen přiděl cigaret na 15 kusů na týden.

Na konci dubna byly v areálu zámku na několik dní zaparkované nákladní automobily plně naložené archivy ze západních Sudet.

Příděl stravy pro dospělého člověka na 21 dní (duben 1945).

3/4 kg mouky, 1/4 kg kávoviny,

30dkg cukru, 3 dkg droždí,

3,7 kg chleba, 60 dkg masa,

12 dkg másla, 16 dkg tučného masa (místo sádla) a 1 vejce.

29 – 30.dubna seděli již lidé dny a noci u rozhlasových přijímačů a očekávali konec války.

Německý štáb na náměstí v květnu roku 1945

30.dubna přijelo do zámeckého parku mnoho aut ustupující německé armády.

1.května bylo v Libochovicích zrekvírováno na 70 koní, dále vozy a postroje.

2.května byla vydána úřední zpráva o smrti Adolfa Hitlera. V pivovare p.Hrdiny bylo uskladněno 100 000 q ovsa. Kolony aut s Vlasovci jej odvážely směrem na Peruc.

Pozdě odpoledne 4.května se k nynější cihelně trousily jednotlivé postavy. V 17.15 hodin začala v kanceláři závodu ustavující schůze Revolučního národního výboru. Jeho členy byli: Zdeněk Bárta, předseda; ing. Zdeněk Němec; Josef Hora; Štěpán Abrahám, vedoucí prodejny; Karel Jandák, sklář; Rudolf Kutlvašr, sklář; Rudolf Malina, farář českosl.církve; František Ryšánek, poštovní úředník; Otakar Špecinger, úředník. Dále byl členem Jan Jordán, sklář, který byl současně členem RNV v Roudnici nad Labem. V průběhu revolučních dní byli ještě za členy RNV přijati: zedník Josef Rohan a zámečník Jan Pokorný. Pět členů tohoto RNV bylo v průběhu okupace vězněno gestapem v souvislosti s ilegální činností. V jejich činnosti lze tedy vidět jakousi kontinuitu odboje, tito lidé dokončují dílo za své mrtvé kamarády.

Na první schůzi v cihelně byly prohovořeny veškeré problémy, s nimiž se počítalo pro první hodiny revoluce, zejména oddíly německého vojska, které se ve městě začaly zajišťovat.

V noci ze 4 na 5.května obdržela četnická stanice v Libochovicích z Prahy příkaz, aby od tohoto dne úřadovala pouze česky, aby odstranila německé nápisy na stanicích a aby nebránila občanstvu při strhávání a ničení ostatních německých nápisů ve městě. V té době dorazily do Libochovic řady důstojníků v přepychových lůžkových vozech (celkem 15 vagonů) a kolona aut.

Národní stráž při nástupu na sklářenském dvoře 7.5.1945

Krátce po půlnoci bylo celé město na nohou. Kolem třetí hodiny ranní bylo již náměstí přeplněno lidmi. Vládlo vzrušení, radost a nejistota. V půl páté ráno uklidňoval dav hlas z místního rozhlasu.

Krátce po půlnoci 5.května nastoupil na četnickou stanici Revoluční Národní výbor, který po čtvrté hodině ranní přesídlil na radnici, aby se ujal vedení správy města. První se dostavil ing.Zdeněk Němec, který musel ihned řešit roztržku mezi občany a německou důstojnickou hlídkou u Černého orla.

Velitelem vojska byl jmenován Jindřich Smolík, kterému bylo nařizeno ihned zřídit stráž – později Národní stráž.

Poštu dostal na starost p.Ryšánek. Německý přednosta i s telefonistkou byli odstraněni a k telefonu byla posazena Vlasta Plecháčková. Ryšánek spolu s Otakarem Špecingerem odposlouchávali telefonické hovory Libochovické německé posádky s posádkami sousedními.

Dalšímu členu RNV Jaroslavu Mizerovi bylo ze skladu firmy WIFO vydáno 10 sudů benzínu pro automobilové spojky.

V půl páté ráno uklidňoval dav na náměstí hlas z místního rozhlasu.

„Drazí občané ! V zájmu vás všech, ve jménu našich společných nadějí na lepší budoucnost vyzýváme vás: zachovejte klid a rozvahu ! Dosud se nestalo nic ! Čekali jsme léta, vyčkejme v klidu ještě několik hodin. Škoda každé kapky České krve. Vyhýbejte se vojenským objektům. Rozejděte se do svých domovů. Jděte v klidu šťastnému zítřku vstříc !“

V 6.hodin ráno přivedl K.Nýdr skauty a občany, kteří se přihlásili ku pomoci.

Dopoledne přiletěl do města generál Fischer a převzal velení od majora Liechtholda. Odpoledne nechal generál přivolat posily z Roudnice. Němečtí vojáci bydleli již i v rodinné a učňovské škole, ve vlaku na nádraží a v Sokolovně. Ve městě bylo 600 – 800 vojáků vyzbrojených automaty. Po městě se pohybovali ve skupinkách.

Druhým střediskem revoluční činnosti se stala Libochovická sklárna. Ta byla obsazena občany již 4.května. J.Smolík zde 5.května ve 14.30 hodin zorganizoval silné vojenské oddíly, ze kterých byly postaveny hlídky tzv.Národní stráže. Počet členů NS vzrůstal a nedostávalo se zbraní. Při jednání s německým generálem Fischerem o kapitulaci německé posádky v Libochovicích bylo RNV a NS generálem odpovězeno:

„.....máme, pánové, porozumění pro vaše národní snahy a přijdou-li k nám oficiálně vojáci, nebo dostaneme-li takový příkaz od našich nadřízených, ihned odzbrojíme, ale od civilistů se odzbrojovat nenecháme.“

Generál byl ochoten vydat zbraně pouze Americké armádě.

I když byla německá posádka ve městě skutečně silná, vše se prozatím vyřešilo formou dohody.

Revoluční Národní výbor byl ve stálém styku s velitelem vojenské akce

kap.gener.štábu Týrem. Spojkou byl poručík Šmat. I přes toto spojení se libochovičtí dozvěděli o Pražském povstání až z rozhlasu ve 12.30 hodin. Nastalo opětovné vzrušení mezi občany, které však NV včas zredukoval.

Ve 14.15 hodin byl vyslán do okolních obcí autobus, jímž O.Špecinger přivezl zbraně a municí.

Generál Fischer na nádvoří zámku nařídil všem vojákům, aby respektovali Národní výbor a jeho orgány a vyvarovali se ozbrojených srážek. Dále prohlásil, že se vzdají pouze Američanům, Čechům ne a s Rusy budou bojovat.

Po 22.hodině byl již v Libochovicích klid. Německé a České stráže stály nedaleko sebe a udržovaly pořádek. Spustil se hustý jarní déšť.

Německá armáda před školou J.E.Purkyně 7.5.1945

Do průjezdu radnice vtrhl hlouček rozhněvaných občanů domáhajících se okamžitého přepadení německé posádky. Důvodem toho bylo zatčení třech členů rodiny Milana Troníčka, pekaře, který u sebe přechovával partyzány (později se ukázalo, že to byli Vlasovci) a byl někým udán. Pro uklidnění situace byla deputace NV ihned jednat s německým velením o propuštění zatčených. To se ihned stalo, Němci si byli dobře vědomi nastalé situace. Členové NV se snažili rozčilené občany uklidnit, ale nakonec muselo dojít až na četníky, kteří dav vytlačili z radnice. Národní výbor ihned rozhodl tyto občany zaměstnat, vzít pod přísahu a vštěpovat jim co je to kázeň a poslušnost.

Ještě v noci se z městského rozhlasu ozvala tato výzva:

„Vážení spoluobčané ! Jelikož se vynořily mezi vámi různé pochybnosti o členech Národního výboru, oznamujeme vám: předseda Národního výboru je prokurista skláren Zdeněk Bárta, členy: Štěpán Abrahám, vedoucí firmy Baťa; Josef Hora, zemědělský dělník; Karel Jandák, sklář; Jan Jordán, sklář; František Kapoun, sklář; Rudolf Kutlvašr, sklář; Rudolf Malina, čsl.farář; ing.Zdeněk Němec, majitel Keramických závodů; František Ryšánek, poštovní úředník a Otakar Špecinger, student. K zabezpečení klidu a pořádku jest Národní stráž, jsou to dobrovolníci a vyzýváme každého, kdo má pochopení pro situaci, aby se přihlásil u velitele, četaře Smolíka v Libochovických sklárnách. Velitelem Národní stráže pro celý Libochovický okres je řídicí učitel poručík Karel Šmat z Radovesic. Vyzýváme vás ke spolupráci a k udržení klidu a pořádku.“

6.května se ve sklárně formovala Národní stráž, která měla téměř 600 členů. Na nádvoří sklárny k nim promluvili Šmat, Bárta a kapitán Ludwig. Zbraně pro NS dopravovali z okolních obcí železničáři. Jednalo se o zbraně pohozené či odebrané Němcům partyzány.

Národní stráž odchází do akce – Libochovická sklárna 7.5.1945

Během dne procházeli a projížděli okolními obcemi skupiny německých vojáků, kteří ustupovali před Rudou armádou.

Přednosta Libochovické stanice Karel Kovář volal černivského výpravčího trati Josefa Nováka a nařídil mu, aby uvolnil koleje mezi Černivem a Chotěšovem a zamezil tak průjezdu jakéhokoliv Německého vlaku. Německá hlídka však uvolněné koleje objevila a Novák je musel druhý den opravit.

Den proběhl v poklidu a večer Národní výbor poděkoval občanům za důvěru, kázeň a na dobrou noc se z městských amplionů linul Smetanův Vyšehrad.

7.května ráno došlo v okolí k několika přestřelkám s Němci. Od majora Sedláčka z Roudnice došla depeše: „Přítomná situace vyžaduje, aby byl zachován klid. Každé nepředložené počínání mohlo by mít nejhroznější následky. Působte v tomto smyslu na obyvatelstvo a přesvědčete se hlídkováním o dodržování rozkazu. Netrpte hloučky na průjezdních silnicích.“

K bojům došlo u Bohušovic, Strádonic a Pátku.

Od rána hlásil rozhlas z Londýna : „Dnes ráno ve 2.40 hodin podepsalo Německo kapitulaci.“

Skončila 2.světová válka. V Čechách však nikoliv.

V terezínské malé pevnosti – koncentračním táboře se rozmohl skvrnitý tyfus. Nemocní utíkali z lůžek, běhali po kraji a roznášeli nákazu. Bohušovice a Terezín volali o pomoc. Za 45 minut od přijetí žádosti o pomoc vyjelo z Libochovic auto označené červeným křížem, plné potřeb a lidí do Terezína. Za ním pak vyjelo ještě 8 nákladních aut. Libochovice byli první, kdo do Terezína dorazili.

Pozdě odpoledne rozšířil nějaký člověk planý poplach o vyvraždění Břežan vojsky SS. Libochovické náměstí bylo rázem plné lidí, rozmohl se strach a panika. Otakar Špecinger a tajemník Srbecký byli jednat s německou posádkou. Ta zprávu vyvrátila a zaručila se, že nepodnikne žádnou takovou akci. Dav se pomalu uklidňoval. V noci pak náměstí patřilo opět hlídkám Národní stráže a hlídkám německým.

8.května ráno hlásil Český rozhlas, že německá vojska v prostoru Čech a Moravy kapitulovala. Bylo slyšet ozvěny bojů v Krušných horách, kde se blížila Rudá armáda.

O.Špecinger a taj.Srbecký informovali velitele německé posádky plukovníka Sieglera o nové situaci. Ten přiznal, že je již informován a během dopoledne, že hodlají opustit Libochovice. Po té dodal: „Vám se nevzdáme ! Třebaže jsou Rusové ještě daleko, je pravděpodobné, že tu budou dříve než Američané. My se budeme snažit dostat k Američanům“.

Na žádost NV slíbil Německý velitel předat veškerý svůj majetek, nepoškozen, do rukou Národního výboru, aby ten k němu postavil stráže. Plukovník se rozloučil

s přáním, aby Čechy potkala lepší budoucnost, než ta, která čeká nyní Němce. Německá posádka se však zdržela a město opustila až odpoledne. Druhý den se potkala s postupující Rudou armádou u Peruce a byla skoro celá pobita. Během dne se silnice a ulice města zaplňovaly prchajícími německými vojáky. Nákladní auta a obrněné vozy byly doslova obleženy vojáky, bledých, strnulých a vyděšených tváří. Byli stále ve střehu, připraveni kdykoliv zabít. Z žádné strany však nedošlo k incidentu. Vojsko pokračovalo dál na západ k Američanům. Tisíce jich putovalo převlečeno do civilního oděvu, dokonce na oklamání nepřítelů měli na klopách československé trikolory. Odpoledne se v zatáčce k Lounské ulici vytvořila zácpa, proto byla kolona vozidel odkláněna směrem přes most na Peruc. V době, kdy bylo město téměř naplněno vozidly prchajících Němců objevila se nad městem sovětská letadla, která začala do ustupujících Němců střílet. U Poplzu bylo zabito 10 Němců a mnoho jich bylo raněno. Letadla se zaměřila i na sídlo štábu, hotel Černý orl. Krátce před 18. hodinou shodila několik bomb, které však netrefily cíl - hotel Černý orl, ale domky za hotelem. Zbořeny byly domky Václava Kybala a Františka Borovana. Okolní domky byly poškozeny. V jednom zahynula celá rodina Borovanů. Raněné z domků převezl po zaplněných cestách do Roudnické nemocnice za pomoci hasičů učitel Žalud. Mnoho dobrovolníků pak odklízelo trosky po bombardování.

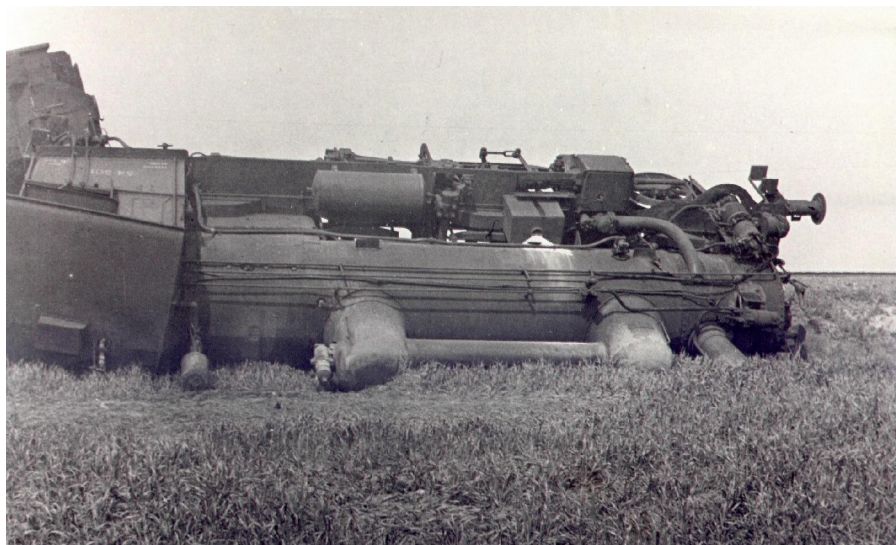
Vybombardovaný dům, ve kterém zahynula celá rodina Borovanů

Když konečně ustal tok prchajících Němců, začali městem procházet osvobození vězni z koncentračních táborů, Rusové, Češi, Poláci, Francouzi a jiní. U Mšené – Lázní byl pro ně zřízen sběrný tábor. Během několika následujících dní jich prošlo Libochovicemi na 1500.

Josef Novák z Černiva opět uvolnil koleje v zatáčce pod nejvyšším bodem stoupání za Černivem asi u 8,4 km. Vlak zde sjíždí prudký kopec do Chotěšova. Večer vyjel z Lovosic německý pancéřový vlak.

„Toho večera se objevil kouř na návrší, pak se vynořila lokomotiva a několik předních vozů. Náhle se lokomotiva vzpřímila, pak se obrátila koly vzhůru a sesula se z náspu. Několik vozů se vzpřímilo, jsouc strkány zadní lokomotivou, spadly a začaly hořet. Přes 40 vozů stálo na trati, z toho 15 obrněných. Zděšení vojáci z nich vyskakovali. Novák jel na kole na místo katastrofy. Šest důstojníků mu vyšlo vstříc a ptali se ho na příčinu katastrofy. Pak se ho ptali, jak by dopravili ženy a děti do Mostu. Novák tvrdí, že když odcházel, za ním házeli ruční granáty a stříleli. V Černivě byli ustrašení, že vojáci přepadnou vesnici. Novák organizoval vystěhování vesničanů do polí a hlásil případ do Libochovic. Němci však zatím odešli ve dvou skupinách k Mostu.

Občané, vzpamatovavše se z leknutí, pospíšili k vlaku a čile kořistili. Němci, mířící k Mostu, padli do rukou Rusům. Zbytky vlaku byly odvezeny druhý den do Libochovic a velmi značný majetek, který ve vlaku zůstal byl prý dobře zajištěn.“

Zničená lokomotiva u Chotěšova 8.5.1945

9.květen 1945 – Den osvobození.

Hořící vlak u Chotěšova byl dobrým vodítkem pro příchozí Rudou armádu, která po půlnoci dorazila od Klapého k Libochovickému hřbitovu. Tam se zastavila. Členové Národního výboru očekávali Rusy již večer 8.května. Proto všichni na radnici spali. Jen u telefonu bděl Otakar Špecinger a zapisoval hlášení okolních obcí. Najednou se otevřely dveře a v nich urostlý, osmahlý a veselý ruský kapitán a spolu s ním dalších 5 důstojníků. Nastalo veliké vítání. Jeden raněný důstojník byl ošetřen MUDr.J.Čermákem. Za několik hodin Rusové odešli. Celý zbytek noci až do svítání pak projížděly městem dlouhé řady vozidel a tanků.

Příjezd Rudé armády na náměstí v Libochovicích 9.5.1945

Kolem 9.hodiny dopoledne se v městském rozhlase ozvalo toto hlášení: „Pozor ! Pozor ! Bylo nám právě hlášeno, že ruské tanky projely Košticemi a jedou směrem na Libochovice. Občané připravte se na důstojné uvítání hrdinných osvoboditelů. Oblceťte kroje a utvořte špalíry podél hlavní průjezdní silnice !“ Brzy bylo všude plno lidí. Vojáci, Národní stráž, Legionáři, Hasiči, Sokolové, Skauti, děvčata v krojích a mnoho jiných. V rukou drželi vlaječky a květiny, na domech byly pověšeny Sovětské, Anglické, Americké a České vlajky. Před radnici přijelo první auto s důstojníky. Po vřelém uvítání jeli dále a za nimi je následovaly kolony aut, obrněných vozů, tanků a jiné vojenské techniky. Celý den vládla radost a nadšení ze znovunabyté svobody. Odpoledne měl předseda Národního výboru slavnostní projev na náměstí před radnicí. Během projevu vyzval všechny občany k minutě ticha na uctění památky těch, kteří se tohoto dne nedožili. Na závěr pak oznámil ustanovení vyšetřovací komise pro odsouzení kolaborantů a udavačů.

Příjezd Rudé armády v Libochovicích 9.5.1945

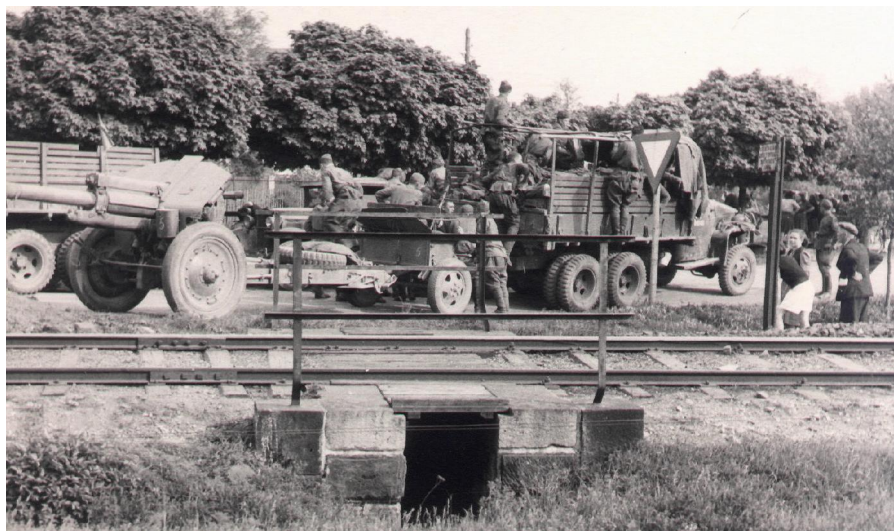
Osvobozením města však ještě bylo konce incidentů a srážek. Mezi 5 a 6 hodinou večerní se v Anenském mlýně v Poplzcích shromáždil oddíl 156 plně ozbrojených Němců, kteří se chtěli vzdát Českému vojsku. Kapitán Ludwig se silným oddílem Národní stráže hladce provedl odzbrojení. Po příjezdu do města se však dav lidí vrhl na vozy, Němce vyházel a nerozlišujíc zda se jedná o muže, ženy či děti je do krve lynčoval. Teprve po dlouhé době se členům Národní stráže podařilo Němce

izolovat na radničním dvoře. Přesto s nimi nebylo dobře zacházeno. (Ostatně není se co divit, oni s Čechy také nezacházeli nijak slušně. Pozn.autora) Nakonec byli deportováni do Klapého a pak do zajateckého tábora v Teplicích.

Večer přijelo do Libochovic 40 holandských dětí, internovaných v Německu. Spolu se svojí učitelkou zde byli po několik dní na zotavenou.

10.května před polednem přijel do města sovětský delegát Danilowski se svým štábem. Ubytován byl na zámku. Národní výbor vystrojil na jeho počest velkou slavnostní hostinu, kterou připravil hoteliér hotelu U Tří lip pan Polívka. Druhý den Danilowski odjel a ustanovil zde svého zástupce majora Filipova, který měl otevřené dveře ve všech domácnostech ve městě.

11.května vypravil Národní výbor pohřeb obětem ruského náletu – rodině Borovanových.

Příjezd Rudé armády v Libochovicích 9.5.1945

Smutnou událostí se stala sebevražda 58letého Karla Nýdra, krejčího a náčelníka skautů. Jeden z nejaktivnějších pracovníků města na konci války byl nezodpovědně nařčen z kolaborace s Němci. Než-li se vše vysvětlilo, nevydržel nervové vypětí a v noci ze 13 na 14.května se na zahradě svého domku oběsil. Pohřeb mu vystrojil Národní výbor.

Nastalo budování Košického vládního programu.

17.května nastoupilo 54 důstojníků a vojnů z města činnou službu, většinou do Ústí nad Labem. Téhož dne Jordán, člen Národního výboru vypravil 30 mužů pod velením poručíka Šmata do Teplic na výpomoc Okresního národního výboru. Na severu bylo započato se zajišťováním Němců a přípravy k jejich odsunu.

O.Špecinger a kap.Jelen zajišťovali materiál zbylý po Němcích, včetně vykolejeného pancéřového vlaku v Chotěšově a lůžkového vlaku na Libochovickém nádraží a potravinových zásob z těchto vlaků jichž bylo několik desítek tun. Národní výbor zařídil, kromě kanceláře na Městském úřadě, svoji vlastní kancelář, jejíž vedoucím byl Otakar Špecinger.

Dalším úkolem bylo obnovení dopravy a uvedení v činnost ostatních úřadů. První byl zprovozněn Úřad práce.

Byla zřízena vyšetřovací komise pro potrestání zrádců a kolaborantů. Zjištěné a vyšetřené případy byly předávány Okresnímu soudu v Litoměřicích. Ve věznici Okresního soudu v Libochovicích bylo uvězněno na 30 kolaborantů a udavačů. Všichni museli pracovat na veřejných pracích. Někteří byli později propuštěni, ale zůstávali pod dozorem, až do rozhodnutí Lidového soudu. Vinárník Zima a šofér Gestapa Svoboda z Radovesic byli ihned odvezeni kladenskou policií. Komise v květnu též vyslyšala gestapáky z Kladna: Bürgra a Felkla.

Členy vyšetřující komise byli: páter Malina, JUDr.Kadlec, JUDr.Fidrmuc, JUDr.Kába, ing.Němec, četnický strážmistr Petr Chod, Jan Pokorný, Jiří Hanzal, Václav Štěchovský a soudní úředník Šilha.

Příjezd Rudé armády na náměstí v Libochovicích 9.5.1945

18.května byla na Libochovicku rozložena v lesích od Budyně po Libochovice téměř celá divize Rudé armády. V ten den se konaly velkolepé oslavy vítězství nad fašistickým Německem. Hlavní hostina byla pořádána v Myslivně a na Libochovickém náměstí se konala slavnostní demonstrace, na které promluvili major Mamutov a kapitán Borik. Večer se pořádaly zábavy a tance. Mnoho libochovických rodin odcházelo zpět do pohraničí, takže počet obyvatel klesl téměř o jeden tisíc.

Okolo 20.května se zásluhou pana Rohana začalo znovu učit v Purkyňově škole. Koncem května odešla sovětská posádka z Libochovic do Německa.

V červenci pořádali osvětoví pracovníci pod patronací MNV v Libochovicích Tryznu za padlé v 2.světové válce. Právě k této první Tryzně napsal básník a kronikář Jaroslav Křenek svoji báseň Tryzna. Úspěch večera byl velkolepý.

První poválečný rok 1946

Libochovičtí občané bydlící v Praze vytvořili Kroužek Libochovičanů, který se pravidelně scházel v kavárně Hlavovce na Vinohradech. Tam časem docházel i Antonín Bažant, pražský šofér, první legionář, který se vrátil po první světové válce do Libochovic. Jeho bývalý šéf se stal obětí nacismu a jeho rodina pak pátrala po jeho popelu. Pátráním byl pověřen právě A.Bažant. Shodou okolností našel místo, kdy byl uschován popel třech libochovických popravených. Oznámil to Kroužku Libochovičanů a ti ihned zahájili ověřování této zprávy. Navázali styk s pražským primátorem, též rodákem z Libochovic, Dr.Václavem Vackem a rozhodli se tento popel uložit do důstojného sarkofágu a přenést zpět do Libochovic. Jednání a samotná akce proběhla pod patronací MNV, ČOL a SOPV. 27.srpna se konala smuteční tryzna.

Tryzna byla pojata ve velkém stylu. Pražští rodáci přivezli v autě, zvláště k tomu upravenému, sarkofág, dar města Prahy, s popelem libochovických mučedníků.

V podzimním tichém dni stál na stadionu černý katafalk, kolem stadionu černé prapory a mezi nimi rozžaté flambony. Představitelé Libochovické obce převzali urnu a v tichém průvodu za úplného ticha, krok za krokem, ji nesli ke katafalku, za účasti velikého množství lidí, spolků a politických stran. Nástup samotný působil hlubokým dojmem.

Hlavními hosty tryzny byli první revoluční primátor hlavního města Prahy Dr.Václav Vacek, armádní generál Bočka, divizní generál Dr.Janoušek a plukovník Jaroslav Kozák a spisovatel Josef Kopta, který zastupoval prezidenta republiky Dr.E.Beneše.

Po umístění urny na katafalk sloužil mši farář Československé církve Malina a farář Římsko-katolické církve páter Lochman. Po mších předseda MNV Milan Troníček uvítal hosty. Na to aspirant zdejší posádky – recitátor přednesl báseň Jaroslava Křenka „Tryzna“, která za těchto okolností působil hlubokým a sugestivním dojmem, že se ani lidé v uniformách neubránili pláči.

Po básni promluvil divizní generál Dr.Janoušek a po něm primátor města Prahy Dr.Václav Vacek zarecitoval vlastní kratší báseň.

Na to byla urna sundána z katafalku a nesena v čele mohutného průvodu, pokryta státní vlajkou a Československým válečným křížem z roku 1939. Její cesta končila na hřbitově sv.Vavřince, kde byla umístěna na upravený podstavec k pomníku legionářů – bojovníků za svobodu.

Na hřbitově přednesl projev libochovický rodák a spisovatel Josef Kopta.

Jako tečka za 2.světovou válkou na Libochovicu byl soud nad 16 členy kladenského Gestapa, který probíhal od 27.března do 24.dubna roku 1947 v budově soudu v Praze na Pankráci. Mezi obžalovanými stanul jejich velitel, 38letý kriminální rada Harald Wiesmann, jeho zástupce Thomas Karl Thomsen, Otto Gehle a v Libochovicích smutně známý: Oskar Felkl, Walter Forster, Rudolf Vlček (Vlček). Mimořádný lidový soud v Praze vynesl, 24.dubna 1947 ústy předsedy JUDr. J. B. Kozáka, nad šesti výše jmenovanými gestapáky trest nejvyšší - trest smrti provazem.

Obžalovaný Hans Guttwenger, který v Libochovicích 11.dubna 1942 pomáhal zatýkat a hlídal zatčené ve vagóně dostal 13 let těžkého žaláře, Alfred Forkel 30 let t.ž., Jindřich Faber 20 let t.ž., šofér gestapa J.Svoboda 10 let, Evald Hartge 4 roky, Petr Porst 6 roků, Josef Richter 12 roků a dva další po pěti letech. Josef Gebert je zproštěn viny. Jedna z největších zrůd kladenského gestapa Hans Skalak, vyslýchal také mnohé naše občany, byl údajně zabit při obsazování budovy gestapa 5.května 1945 kladenskými občany. Jsou však i jiné verze. Gestapáka Harry Buhmanna likvidovali Němci vlastním způsobem. Souzen nebyl Willy Bürger, který vyslýchal obžalované členy vojenské organizace v Libochovicích. Nepodařilo se dosud vypátrat, kde skončil. Byl zatčen, určitou dobu vězněn po revoluci na Kladně, byl vyslýchán i zvláštní vyšetřující komisí z Libochovic, ale u soudu nebyl.

Život na Libochovicu se znovu vracel do předválečných kolejí, plný tvořivé práce a nadšení.

Bilance obětí Německého fašismu v Libochovicích a okolí je na tak malé městečko úctyhodná.

Od roku 1939 do roku 1945 bylo zabito 138 občanů města a okolí.

SEZNAM OBĚTÍ ILEGÁLNÍ SKUPINY "OBRANA NÁRODA"

1.	BAŽANT Jaroslav	strážník	1911-1942
2.	BROUČEK Alois	sklář	1900-1942
3.	GÖPFERT Otto	úředník sklárny	1915-1942
4.	GRUNCL Antonín	učitel	1905-1942
5.	HARTYCH František	železničář	1880-1942
6.	HODYS Josef	železničář	1894-1942
7.	HORYNA Ladislav	účetní	1902-1942
8.	JELÍNEK Josef	rolník	1900-1942
9.	KAUTSKÝ Oldřich	zřiz.zál.	1911-1942
10.	KOREJS Miloš	učitel	1506-1942
11.	KOŠEK Josef	úředník	1911-1942

12.	KOŠŤÁL František	holič	1908-1942
13.	KOTOUČ Jaroslav	obchodník	1914-1942
14.	LUKEŠ Miloš	účetní záložny	1907-1942
15.	MINAŘÍK, Josef	zvěrokleštič	1901-1942
16.	MINAŘÍK František	zvěrokleštič	1912-1942
17.	NEBESKÝ Antonín	úředník	1907-1942
18.	NÝDR Josef	skladník	1901-1942
19.	PATA Václav	učitel	1896-1942
20.	REZEK Hynek	úředník sklárny	1908-1942
21.	PhMr. RÖSCH Stanislav	lékárník	1900-1940
22.	RULF Josef	strážník	1898-1942
23.	TOPIČ Josef	velitel čet.stanice	1898-1942
24.	ULRYCH Karel	úředník	1909-1942
25.	VÁP Alois	úředník sklárny	1892-1942
26.	VYKROČIL Václav	školník	1895-1942
27.	VYNÁHLOVSKÝ Jan	učitel	1916-1942
28.	ZICH Adolf	skladník	1911-1942
29.	ZICH Antonín	skladník	1905-1942

SEZNAM OBĚTÍ ILEGÁLNÍ SKUPINY KSČ V LIBOCHOVICÍCH

1.	BLAŽEK Karel	sklář	1887-1942
2.	BRUNA Zdeněk	dělník	1917-1942
3.	CÍVKA Jan	sklář	1882-1943
4.	DOČKAL Josef	sklář	1858-1942
5.	ETTL Čestmír	dělník	1905-1942
6.	FILIP Dominik	dělník	1879-1944
7.	GRIČ Antonín	sklář	1886-1942
8.	HANDZA Juraj	sklář	1901-1943
9.	JANDÁK Josef	sklář	1909-1942
10.	KALAŠ Oldřich	sklář	1912-1942
11.	KRAHULÍK Karel	železničář	1887-1942
12.	KREČMAN Václav	obchodník mlékem	1897-1943
13.	KREJZA Josef	železničář	1904-1942
14.	MAŠEK František	sklář	1899-1942
15.	MAŠEK František	obchodník uhlím	1886-1942
16.	NEUMAYER František	sklář	1906-1942
17.	PEKAŘ Josef	sklář	1874-1943
18.	RACEK Václav	železničář	1885-1942
19.	ROWNYANEK Jan	dělník	1918-1942
20.	ŘACH Antonín	zám.mistr	1893-1942

21.	SMETANA Ferdinand	-	1912-1942
22.	ŠLÉGR Vladimír	dělník	1908-1942
23.	VÍŠEK Bohuslav	sklář	1894-1942
24.	VLČEK Miloslav	úředník skláren	1908-1943
25.	VÍT Karel	-	1909-1943

SEZNAM OBĚTÍ ILEGÁLNÍ SKUPINY KSČ - okolní obce

1.	BAŘTIPÁN Karel	sklář	Radovesice	1910-1943
2.	DROBNÝ Antonín	krmič	Křesín	
3.	HAVLÍKOVÁ Antonie	zam.sklárny	Klapý	1901-1942
4.	KREJCÁREK Karel	prodavač	Poplze	-1942
5.	MACKE Viktor	sklář	Budyně	1868-1943
6.	MALEČEK Václav		Dubany	1899-1941
7.	MALÝ Václav		Poplze	1881-1942
8.	MOTTL Rudolf	sklář	Radovesice	1897-1943
9.	MRÁZEK František		Dubany	1881-1942
10.	NIKL Oldřich	truhl.skł.	Radovesice	1905-1943
11.	ŘEHÁČEK Antonín	dělník	Evaň	1889-1942
12.	ŘEHÁČKOVÁ Anežka	zem.děl.	Evaň	
13.	SEMÍK Alois	sklář	Radovesice	1905-1942
14.	ŠÁNA Přemysl	děl.skł.	Poplze	1924-1943
15.	TAJČ František.	soukr.rol.	Poplze	1895-1942
16.	TRUNEC Josef st.	dělník	Radovesice	1882-1943
17.	SUCHÝ Josef		Chotěšov	1902-1942
18.	VÁGNER Josef	dělník	Evaň	1903-1943
19.	VOLÁK Josef		Chotěšov	1898-1943
20.	VOLÁK Antonín		Chotěšov	1912-1945
21.	VYŠATA Jiří	dělník	Evaň	1903-1942
22.	VYŠATA Václav	dělník	Evaň	1909-1942
23.	ZBOŘIL		Evaň	

SEZNAM ČLENŮ ORGANIZACE JINDRA LIBOCHOVICE

1.	ing. ROMENSKÝ Jiří	8.10.1941	22. 3.1942	Osvětim
2.	KNOTEK František	24.8.1942	29. 3.1943	Osvětim
3.	CHABR Antonín	24.8.1942	13.12.1943	Osvětim

Kromě obětí z řad ilegální organizace KSČ, Obrany národa a JINDRY byli ještě někteří občané umučeni v koncentračních táborech nebo popraveni na základě udání:

1. BĚLOHLÁVEK Jaroslav úředník
2. PAYER Jan železničář
3. PUFLER Julius huťmistr sklárny
4. BENEŠ Eduard zam..cihelny /zemřel po návratu z koncentračního tábora/

Literatura a články

z paměti Ladislava Kovářika z Prahy Podolí – výstavba opevnění v roce 1937

z paměti ing.Otakara Špecingera + fotografie

kroniky města Libochovice

Mgr.Lubomír Mrázek – Město Libochovice v boji proti okupantům 1939 – 1945

Archiv autora

Věnování:

Tuto práci věnuji mému učiteli Lubomíru Mrázkovi, který se celý život věnoval této problematice. Autor

Vydala Tramská osada Bílý zajíc Libochovice k příležitosti 60.výročí ukončení II.světové války.

Text vybral a upravil J.Růzha

Obrázky : ing.O.Špecinger a archiv autora

Grafická úprava J.Růzha

Redakce L.Žáková a L.Marešová

© 2005

NEPRODEJNÉ – pouze pro osadní potřeby